

Fjällmossens naturreservat

Skötselplan
Fastställd 2011
Länsstyrelsen Östergötland

SKÖTSELPLAN FÖR FJÄLLMOSSENS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2011. Planförfattare har varit Mikael Hagström.

A. ALLMÄN BESKRIVNING	3
Administrativa data om naturreservatet.....	3
2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	4
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden.....	4
3.1 Naturbeskrivning.....	4
3.2 Historisk och nuvarande markanvändning.....	9
3.3 Områdets bevarandevärden	9
3.4 Källuppgifter	12
B. PLANDEL.....	12
1 Syfte med naturreservatet.....	12
2 Disposition och skötsel av mark.....	12
2.2 Skötselområden.....	13
2.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder.....	21
2.4 Jakt.....	21
2.5 Utmärkning av reservatets gräns	21
3. Tillsyn.....	21
4. Dokumentation och uppföljning	21
4.1. Dokumentation och inventeringar.....	21
4.2. Uppföljning	21
5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen	22
5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	22
6. Kartor med skötselområden.....	22

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets benämning:	Fjällmossens naturreservat
NVR NR:	2001757
Beslutsdatum:	2011-09-20
Län:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Areal:	Totalt 516 ha varav Land: 510,4 ha Vatten: 5,6 ha Skog (> 25% krontäckning): 181 ha (uppgiften hämtad från vägkartan)
Naturtyper:	Våtmark, öppen: 216,9 ha Våtmark, skogklädd: 90,3 ha Lövskog: 5,9 ha Barrskog: 158,9 ha Sjö och vattendrag: 5,5 ha Övrigt: Dämningsvall 0,2 ha
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	7140 Svagt välvda mossar och kärr, 9010 Västlig taiga, 9060 91D0 Skogbevuxen myr, 3160 Dystrof sjö,
Arter/grupper	Fåglar, mossnycklar, mossor, trollsländor
Strukturer/funktioner	Hydrologi, öppen våtmark, död ved, intern dynamik, brandfält, lövbrännor.
Övrigt:	Dammvall med flerhundraåriga tallar
Markägare:	Naturvårdsverket
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Östergötland.

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

(se reservatsbeslut)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Karta 1: Översiktskarta.

3.1 Naturbeskrivning

Fjällmossens naturreservat är beläget i Östergötlands och Norrköpings kommuns nordöstra del. Naturreservatet fortsätter även in i Södermanlands län (Södermanlands del ingår inte i denna skötselplan).

Skogsbygden i vilken reservatet ligger kallas Kolmården. Myrmarkerna i reservatet är till övervägande delen öppna eller glesk skogbevuxna med tall eller glasbjörk. Inom reservatet finns en rad välbevarade myrtyper där mosse och topogena kärr täcker de största ytorna. Den omgivande skogen domineras av tall och gran och i den västra halvan finns några lövrika skogsbestånd även på fastmarken. Reservatet och närområdet är flackt, höjdskillnaden mellan högsta och lägsta punkt är inte mer än ca 30 meter. Området högsta punkt ligger ca 110 meter över havet. Berggrunden i Fjällmossens naturreservat består av röda gnejser. De geomorfologiska formerna i området består av nordväst-sydostliga höjdparter med morän. Dessa ryggar bildar uddar och öar i myren. Moränryggarna delar också upp myrmarken i den sydöstra delen i två långa flikar, den ena åt sydost och den andra åt söder, Fjällmosseviken.

Området är främst känt för sin rika fågelfauna och området ingår också i EU's nätverk för skyddad natur, Natura 2000, utpekad enligt både fågeldirektivet och habitatdirektivet.

Vegetation

Vegetationsbeskrivningen är hämtad från rapporten "Fjällmossen - inventering och planering av ett riksintressant myrkomplex", 1976. Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Översiktlig beskrivning av myrmarken

Större delen av Fjällmossen upptas av fattigkärrvegetation vilken påvisar närvaro av fastmarksvatten, dvs sådant vatten som passerat genom minerogena jordarter innan det kommit ut på myren. Mossepartier dvs sådana myrområden som får sin fuktighet enbart från nederbörden ligger främst i myrens västligaste del och i sydost. Dessutom finns smärre

Fjällmossens naturreservat

mossepartier spridda utmed Fjällmossens kanter och på dess centrala plan. Här och var finns sk öblandmyr som är en mosaik av mosse- och kärrpartier. Öblandmyren består av ett trädfattigt (enstaka mycket små martallar kan finnas), tuvigt plan där tuvorna byggs upp av mossesamhälle och det mellanliggande planet av kärrsamhälle (fastmattesamhälle).

Fjällmossens vegetation består enbart av artfattiga växtsamhällen. Inga indikatorer på rikare växtsamhällen har påträffats på själva Fjällmossen. Här och var kan man påträffa sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*) och myggblomster (*Hammarbya paludosa*). Dessa båda arter förekommer både i fattigkärr och i kalkpåverkade kärr.

Fjällmossens vegetation innehåller flera växtgeografiskt intressanta arter, framför allt kan nämnas den ovanligt rika förekomsten av tuvsäv (*Trichophorum caespitosum*) som i dessa trakter har en av sina få östsvenska växtlokaler. Andra intressanta arter är brunag (*Rhynchospora fusca*) och strängstarr (*Carex chordorrhiza*) och bland vitmossorna de två västliga arter *Sphagnum imbricatum* och *S pulchrum*.

Sedan den äldre vegetationsbeskrivningen gjordes har i senare tid vassen (*Phragmites communis*) vandrat ut i relativt stor omfattning på myren.

Kärrvegetation på Fjällmossen

Olika typer av kärrvegetation dominerar Fjällmossen. Här återfinns både fastmatte- och mjukmattekärr där vegetationen domineras av gräs respektive mossor. En typ av fastmattesamhällen finns ofta utmed myrens kanter och vegetationen i denna typ domineras av trädstarr (*Carex lasiocarpa*) och tuvull (*Eriophorum vaginatum*). I bottenskiktet dominerar normalt Sphagnum pappilosum. Ute på den öppna myren intar fastmattorna de torrare partierna med en vegetation som domineras av tuvull (*Eriophorum vaginatum*) på ett bottenskikt av Sphagnum pappilosum. Här och var finns också trädstarr (*Carex lasiocarpa*) och små kullar av *Sphagnum fuscum* bevuxna med ljung. Silesår (*Drosera rotundifolia*), tranbär (*Vaccinium oxycoccos*) och rosling (*Andromeda polifolia*) förekommer allmänt.

Rena tuvullsamhällen är ovanliga på Fjällmossen. Den fuktighetsgradient där detta samhälle normalt återfinns, intas på Fjällmossen av ett samhälle med mer nordlig prägel - tuvull-tuvsäv-samhället (*Eriophorum vaginatum*- *Trichophorum caespitosum*) på ett bottenskikt av *Sphagnum pappilosum* och *S tenellum*.

I mjukmattesamhällen dominerar mossorna över gräsen. Bland mossorna kan nämnas *Sphagnum pappilosum* som dominerar helt på de öppna myrvidderna, *S pulchrum*, *S Dusenii*, *S imbricatum*, och *S apiculatum*. Bland halvgräsen dominerar flaskstarr (*Carex rostrata*) och ängsull (*Eriophorum angustifolium*) tillsammans med dystarr (*Carex limosa*), enstaka tuvull och kärrsälting (*Triglochin palustre*). Mot de torrare kanterna finns även tuvsäv (*Trichophorum caespitosum*), vitag (*Rhynchospora alba*) och trädstarr (*Carex lasiocarpa*).

Större gungflyartade partier intas av en blandning av ovanstående vitmossearter, ofta med stora vackra mattor av *Sphagnum pulchrum*.

I anslutning till drag med små öppna vattensamlingar återfinns ofta lösbottensamhällen med ett glest bottenskikt som utmärkande drag. Olika vitmossor förekommer glest i bottenskiktet och i fältskiktet märks brunag (*Rhynchospora fusca*), vitag (*R alba*), vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*), flaskstarr (*Carex rostrata*), kärrsälting (*Triglochin palustre*), ängsull (*Eriophorum angustifolium*) och här och var också myggblomster (*Hammarbya paludosa*).

Fjällmossens naturreservat

Mossevegetation på Fjällmossen

Mossarna på Fjällmossen är utbildade som tallrismossar där hela mosseplanet är bevuxet med en, oftast, gles och lågvuxen tallskog. Dessa förhållanden är likartade på flertalet mossar i östsverige på grund av den förhållandevis låga nederbörds mängden inom området. Undervegetationen består huvudsakligen av ris, framför allt av skvattram (*Ledum palustre*), som har en utpräglat ostlig utbredning i Sverige, men även av ljung (*Calluna vulgaris*), odon (*Vaccinium uliginosum*), lingon (*Vaccinium vitis-idaea*) och kråkris (*Empetrum nigrum*). I mossens kanter dominerar oftast ljung och kråkris, medan de inre delarna domineras av skvattram.

På mossarna finns dessutom ofta hjortron (*Rubus chamaemorus*), rosling (*Anromeda polifolia*) och tranbär (*Vaccinium oxycoccus*). Här och var på mossarna finns dessutom fastmattesamhällen bevuxna med bl a vitag (*Rhynchospora alba*), tuvull (*Eriophorum vaginatum*), *Sphagnum balticum*, *S pappilosum* och *S rubellum*.

Runt mossarna löper i regel en lag med kärrvegetation. Laggen samlar upp det fastmarksvatten som rinner till från omgivningen och har i regel en något rikare flora än fattigkärren i övrigt på Fjällmossen. Här växer arter som t ex ängsvädd (*Succisa pratensis*), vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*), kärrviol (*Viola palustris*), kärrsilja (*Peucedanum palustre*), blåtåtel (*Molinia caerulea*), ängsull (*Eriophorum angustifolium*), sjöfräken (*Equisetum fluviatile*) och dystarr (*Carex limosa*).

Skogsmarken inom Fjällmossens naturreservat

Skogsmarken inom Fjällmossens naturreservat är av skiftande karaktär. I stor utsträckning består den av barrskog med enstaka inslag av lövträd. I vissa delar är barrskogen gammal och flerskiktad och naturskogsartad, medan den i andra delar består av ungskog. Med ungskog avses skogar som är yngre än ca 100 år vilket kan betraktas som ungt i ett biologiskt perspektiv. Längs hela Fjällmossens södra kant ingår en randzon med skogsmark i naturreservatet. I vissa delar är denna skog gammal, medan den i andra delar är ung och påverkad av skogsbruk i sen tid.

Ute på mossen ligger flera skogsklädda ”öar”, oftast med lågvuxen tallskog. Den största ”ön” är Stora Holmen där den övervägande delen av skogen är drygt 100 år. Flera stora skogsklädda uddar, som t ex Hammarbergsudden, sticker ut i myrmarken. På Hammarbergsudden finns flera äldre tallskogar, men även yngre skogsbestånd.

Getslottet är en annan skogsklädd udde väster om Hammarbergsudden där det växer en barrblandskog med inslag av asp och björk. I västra kanten av Getslottet finns en del gamla och grova tallar med eventuella spår av reliktbodyck, se nedan. Spridda i området finns en del ganska grova lågor. På enstaka granar växer gammelgranslav (*Lecanactis abietina*).

En annan mycket värdefull skogsklädd ö i öster är Honungsholmen som Sörmlandsleden passerar över. Honungsholmen är utpekad som nyckelbiotop och här står bla ett antal flerhundraåriga tallar och talltorrakor där spår av den hotade och mycket sällsynta skalbaggen reliktbodyck (*Nothorina punctata*). Också på de intilliggande myrholmarna växer en mycket gammal och grov tallskog.

På fastmarken i den nordvästra delen av naturreservatet nära Papporp finns en igenvuxen hagmark som nu övergått till en lövdominerad strandskog. Asp, al, björk och gran dominerar med inslag av tall och hassel. Det finns gott om döda och döende aspar och en del asplågor med bl a rävticka (*Inonotus rheades*) och barkticka (*Ocyporus corticola*). På asparna växer skinnlav (*Leptogium saturninum*) och de rödlistade arterna asphättemossa (*Orthotrichum gymnostomum*) och liten punktlav (*Acrocordia cavata*). Det finns mycket död ved även av andra trädslag, bl a många grova granlågor i östra delen av strandskogen. Det finns ett påfallande stort inslag av vedsvampar i området.

Fjällmossens naturreservat

I direkt anslutning till Lövsjöns östra strand finns en barrbevuxen myrholme med ett stort inslag av björk och en del asp och al. Grova tallar finns här och var på holmen. På granarna växer gammelgranslav. På myrholmen finns grova lågor av barrträd samt högstubbar och lågor av björk.

Skogshistorik och utveckling

Störningar så som brand, insektsangrepp, stormfällningar, kolning, skogsbete och blädning har genom århundraden påverkat skogen och gett den dess karaktär vi ser i dag med bland annat gott om tall. Många strukturer, t ex solexponerade gamla tallar, tallved (både stående och liggande) och lövträd, är viktiga för många arter, varför det är viktigt att bevara och tillskapa dessa i skogen. Det är dock inte bara tall och löv som bidrar till den höga biologiska mångfalden. I de gamla bestånden finns ofta gamla granar och granved vilka är lika viktiga att bevara.

Skogar i sydöstra Sverige har historiskt sett brunnit ofta, uppemot var 29:e-50:e år. Bränderna har gett tall- och lövförnyring och periodvis en ljusöppen skogsmiljö som har gynnat mycket av tallens biologiska mångfald, bl a många av de hotade tallarter som är knutna till sydöstra Sveriges tallskogar. Bränderna har samtidigt missgynnat gran och på så sätt hållit nere andelen gran i skogen. Bränderna har i stort sett upphört de senaste 200 åren pga brandbekämpning mm, vilket har lett till en förtätning av skogen. Även ett upphört skogsbete och satsande på virkesrika rakstammiga skogsbestånd för virkesproduktion har lett till en förtätning. Förtätningen har gett stor andel ”onaturliga” skogar som inte funnits tidigare och som inte är lämpliga för många av de hotade arterna knutna till sydöstra Sveriges tall- och lövrika skogar.

Torvtyper vid Fjällmossen

År 1922 genomfördes en torvmarksundersökning av Fjällmossen. Syftet med undersökningen var främst att få uppgifter om de olika torvlagrens mäktighet på skilda delar av Fjällmossen. En profil om 39 borrhöjningar drogs från Lövsjön i väster till St Göljen (då benämnd Fjällsjön) i öster. Ett antal av dessa borrhöjningar lades också i Fjällmossevikens och i Fjällmossens sydvästligaste hörn. De viktigaste resultaten av undersökningen redovisas kortfattat nedan.

Myrens översta partier utgörs antingen av Sphagnum- eller av starrmosstorv. Spagnumtorven återfinns på Fjällmossens nuvarande mossepartier och har en mäktighet på normalt mellan 1,5-2 meter men kan uppgå till 4 meter i de centrala och nordöstliga delarna (bl a norr om St Göljen på Sörmlandssidan).

Starrmosstorven når normalt en mäktighet på mellan 2,5-3 meter.

Starrtorven därunder är normalt någon eller några meter tjock men kan som i Fjällmosseviken komma upp i över 5 meters tjocklek.

Kärrtorven når normalt en mäktighet på mellan 0,2-1 meter och är djupast i Fjällmossens centrala partier.

Underst ligger ett upp till 0,75 meter tjockt lager med sjödy, gyttja och leryttja och därunder tar sand eller lera vid.

Torvlagrens totala mäktighet varierar normalt mellan 2-5 meter men är på myrens centrala plan något djupare (5-6 meter). Djupast är torvlagren i Fjällmosseviken med lager på upp till 8,5 meter. I Fjällmossens sydostligaste utlöpare är mäktigheten mellan 4-6 meter.

Fjällmossens naturreservat

Pollenanalys

I en borrhpunkt på Fjällmossens centrala del har en pollenanalys gjorts. Mäktigheten av torvlagren är här 4 meter och underlaget består av lera. Av pollenanalysen framgår bl a att gran och tall ökat procentuellt fram till nutid, granen har ökat mest. Björk och hassel har minskat och alen har hållit sig konstant.

De ädla lövträden ek, lind, avenbok och bok är konstanta i mängd, någon procent, ner till en mäktighet av 2,5 meter. Därunder har dessa trädslag en pollenandel på 5-10 %.

En tillfällig förändring i polleninnehållet kan ses på ett djup av 2,5 meter. Vid denna tidpunkt övergick den dåvarande starrmossen till mosse. Här minskade granens andel markant under en tid medan björk och al lika tydligt hade en kraftig ökning.

Djurliv

Ryggradslösa djur

Entomologiska stickprovsundersökningar har genomförts på bl a Fjällmossen och Stora Bötet i Södermanland, som ligger norr om Fjällmossen, från mitten av 1960-talet och fram till 1974. Det som främst inventerades var fjärilar, ordningen Lepidoptera. Flera intressanta fynd gjordes bl a hittades den grå harfotspinnaren (*Dasychira fascelina*), som enligt dåtida litteratur ansågs vara tämligen sällsynt, men som förekom allmänt på Kolmårdsmyrarna. Rikedomen på fjärilar var stor på myrmarkerna enligt inventeringen.

I rapporten Fjällmossen- inventering och planering av ett riksintressant myrkomplex hävdas att orsaken till rikedomerna på fjärilar på Kolmårdsmyrarna är flera. En viktig faktor är de gynnsamma klimatiska förhållandena på vissa delar av myrarna. Detta ger förutsättningar för en rikare växtlighet där bl a björk, sälg och odon förekommer. Dessa arter är viktiga näringsväxter åt många insektsarter.

Fåglar

Fjällmossen utgör både en viktig rast- och häckningslokal för ett antal fågelarter. En inventering av fågellivet på Fjällmossen gjordes 1979 på uppdrag av länsstyrelserna i Östergötlands och Södermanlands län (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1981. Rapport nr 4). Fjällmossen med omgivande skogsmarker konstateras i denna inventering vara av stort värde för fågellivet. 131 arter noterades under inventeringen. Många mycket känsliga arter häckade i området. Exempel på typiska myrfåglar som noterades vid Fjällmossen är storspov, skogssnäppa, rödbena, grönbena, trädpiplärka och ängspiplärka.

För orre och tjäder är Fjällmossen med omgivande skogsmark av mycket stort värde och flera spelplatser finns på myren och i skogen. Trana häckar på myren och stora flockar kan ses under flyttningen. Rovfåglar som fiskguse, ormråk, bivråk, duvhök, fjällvråk och sparvhök kan regelbundet ses vid Fjällmossen. Andra arter som kan nämnas är morkulla, enkelbeckasin, sparv- och pärluggla och nattskärna.

Ännu idag (2011) hyser myren en rik fågelfauna men storspov och grönbena förefaller ha försvunnit som häckfåglar.

Däggdjur

Älg, rådjur, kronhjort, vildsvin, räv, skogshare, fälthare, mård och ekorre har setts inom reservatet. Olika arter av smågnagare finns sannolikt inom naturreservatet. Ingen systematisk inventering av däggdjur har genomförts.

3.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Två delar av mossen har utnyttjats för torvtäkt. Spår av detta finns norr om gården Fjällmossen och längst i sydost på myren. Vid täktområdet norr om Fjällmossens gård finns fortfarande högar med torv upplagda i tallskogen. Vid den ostligare täkten förefaller all torv som brutits ha transporterats ut.

Historiskt sett har huvuddelen av skogen utnyttjats för skogsbyte (sk utmarksbyte). Påverkan från detta har emellertid varit mycket liten förutom i de mest torp- och gårdsnära delarna (främst längst i väster). Lövsjön som anslår myren i väster, har länge utnyttjats som vattenreservoar. På 1600-talet byggdes därför en vall tvärs över Fjällmossen för att man skulle kunna höja Lövsjön utan att vattnet rann ut över mossen. Det naturliga utloppet höjdes och vattnet leddes till Stafsjö bruk från sjöns norra del.

I senare tid (från ca 1950) har stora delar av fastmarken utnyttjats för skogsbruk där kalhyggesbruk varit den dominerande brukningsformen. De delar som idag är be vuxna med gammal skog har emellertid knappast varit kalhuggen, utan där har skogen brukats mer småskaligt och städats på vindfällerna förutom Honungsholmen där skogen är urskogsartad. Mellan 1898 och 1902 härjades området av ett kraftfullt angrepp av nunnefjärilens larver varvid mycket stora volymer skog avverkades. Detta har sannolikt i hög grad påverkat områdets utveckling och utseendet på den skog som står här idag.

3.3 Områdets bevarandevärden

A. Biologiska bevarandevärden

Området har mycket höga naturvärden knutna till våtmarker. Myren är stor och den direkta påverkan av markavvattning är begränsad till ganska små delar av våtmarken. Fjällmossens fågelfauna är rik med flera typiska arter knutna såväl till myr som till barrskogsmiljöer. Fjällmossen innefattar flera myrtyper; svagt välvd mosse, topogent kärr, tjärn och högmosse. Mest intressant av dessa är utan tvekan de vidsträckta öppna kärren och mossarna som intar myrens centrala och östra del. Centralt uppträder ett tydligt drag som mot norr övergår, tillsammans med ett dike, i Ramunds bäck. Skogsmiljöerna hyser på flera ställen höga naturvärden. Mest intressant är nog Honungsholmen med sin urskogsprägel, men även den nyligen brända Stora Holmen är mycket värdefull liksom sumpskogsmiljöerna i närheten av Fjällmossens gård. Brandfältet som är knappt 20 ha naturvårdsbrändes sommaren 2010. Området är nu av stort värde för vedlevande insekter, brandgynnade växter, svampar och flera arter av hackspettar. I närheten av Lövsjön finns också artrika lövskogsmiljöer med främst gammal asp, björk och hassel. Naturvärdena i skogen i övrigt är främst knuten till gamla tallar, björkar och granar i mossens kantzoner och några äldre barrskogspartier på uddar och holmar på och i anslutning till myren.

Fågelfaunan

Fjällmossen och dess omgivning utgör en värdefull miljö för så väl häckande som rastande fåglar. De ornitologiska värdena utgörs främst av arter som är knutna till myrmark och andra våtmarkshabitat. Bland häckfåglarna kan nämnas orre, trana, rödbena, skogssnäppa, enkelbeckasin, tofsvipa, törnskata och ängspioplärka. Orrar spelar på åtminstone tre platser i olika delar av myren med sammanlagt ca 15 – 20 tappar. Trana häckar med flera par.

Den närmast omgivande skogsmiljön är också av betydelse för fågellivet. Där häckar bl.a. arter som tjäder, pärluggla, spurvuggla, skogsduva och spillkråka. Även lärkfalk och duvhök bedöms häcka i området. Tjäderspel förekommer på flera platser. Bland tättingarna kan nämnas trädlärka, dubbeltrast, tofsmes, talltita, svartmes, rödstjärt samt större och mindre korsnäbb. Vid den närbelägna sjön Lövsjön, väster om Fjällmossen häckar bl.a. storlom och fiskgjuse. Både havs- och kungsörn observeras regelbundet i området.

Fjällmossens naturreservat

Lägre fauna

Insektsfaunan är dåligt dokumenterad. Efter naturvårdsbränningen 2010 sattes insektsfällor upp och här kommer sannolikt en del intressanta arter knutna till brand och död ved noteras. Vid Lilla Göljen har trollsländefaunan inventerats och här påträffades bland annat de mindre allmänna arterna citronfläckad kärrtrollslända, pudrad kärrtrollslända och bred kärrtrollslända. Dessa tre arter är utpekade i art- och habitatdirektivets bilaga 4 och citronfläckad kärrtrollslända finns med också i bilaga 2.

Botaniska värden

Bland växterna återfinns flertalet av de typiska arterna, däribland mossnycklar och flera olika starrarter, t.ex. dy-, tagg-, stjärn och trådstarr, men även lite mer ovanliga arter som brunag och ängsnycklar. I övrigt kan nämnas snip, kallgräs, myggblomster, tre arter sileshår samt flera rödlistade arter av mossor och lavar i sumpskogen vid Fjällmossens gård (se tabell 2).

Tabell 2) Rödlistade arter som är regelbundna i Fjällmossens naturreservat (2010). (RR står för regionalt rödlistad):

Art		kategori	Substrat/kommentar
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett	NT	Lövved
<i>Numenius arquata</i>	Storspov	VU	Fd häckfågel
<i>Picooides tridactylus</i>	Tretåig hackspett	NT	Fd häckfågel?
<i>Pluvialis apricaria</i>	Ljungpipare	RR	Fd häckfågel
<i>Callidium coreaceum</i>	Bronshjon	RR	Torrgranar
<i>Dactylorhiza sphagnicola</i>	Mossnycklar	RR	Öppet fattigkärr
<i>Alectoria sarmentosa</i>	Garnlav	RR	Barnaturskog
<i>Bryoria furcellata</i>	Nästlav	RR	Barnaturskog
<i>Cladonia parasitica</i>	Dvärgbägarlav	NT	Tallved
<i>Leptogium saturninum</i>	Skinnlav	RR	Gamla aspar
<i>Calyptogeia suecica</i>	Vedsäckmossa	VU	Fuktig ved
<i>Ortotrichum gymnostomum</i>	Asphättemossa	RR	Aspar
<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	Vedtrappmossa	NT	Fuktig ved
<i>Lophozia ascendens</i>	Liten hornfliksmossa	NT	Fuktig ved
<i>Hydnellum aurantiacum</i>	Orange taggsvamp	NT	Tallskog
<i>Hydnellum suaveolens</i>	Dofttaggsvamp	NT	Granskog
<i>Phellinus chrysoloma</i>	Granticka	NT	Gammal gran
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Ullticka	NT	Granved
<i>Phellinus pini</i>	Tallticka	NT	Gammal tall
<i>Sarcodon squamosus</i>	Mo-taggsavamp	NT	Tallskog
<i>Tricholoma apium</i>	Lakritsmusseron	VU	Tallskog

I området förekommer flera skyddsvärda naturtyper enligt EU's nätverk för skyddad natur "Natura 2000". De mest betydande är 7240 "Öppna svagt välvda mossar och kärr", 9010 "Västlig taiga" och "91D0 Skogbevuxen myr". I mindre omfattning förekommer även naturtyperna "3160 Dystrofa sjöar och småvatten" och "7160 Mineralrika källor och källkärr".

B. Geologiska bevarandevärden

Fjällmossen med sina mäktiga, obrutna torvlager och en relativ orördhet utgör ett geologiskt bevarandevärde. Även den pågående torvbildning utgör ett bevarandevärde.

Området utgörs av ett relativt opåverkat moränlandskap med bergknallar representativt för norra Östergötlands skogsbygd (det sk präkambriska peneplanet).

Hydrologi

Fjällmossens naturreservat

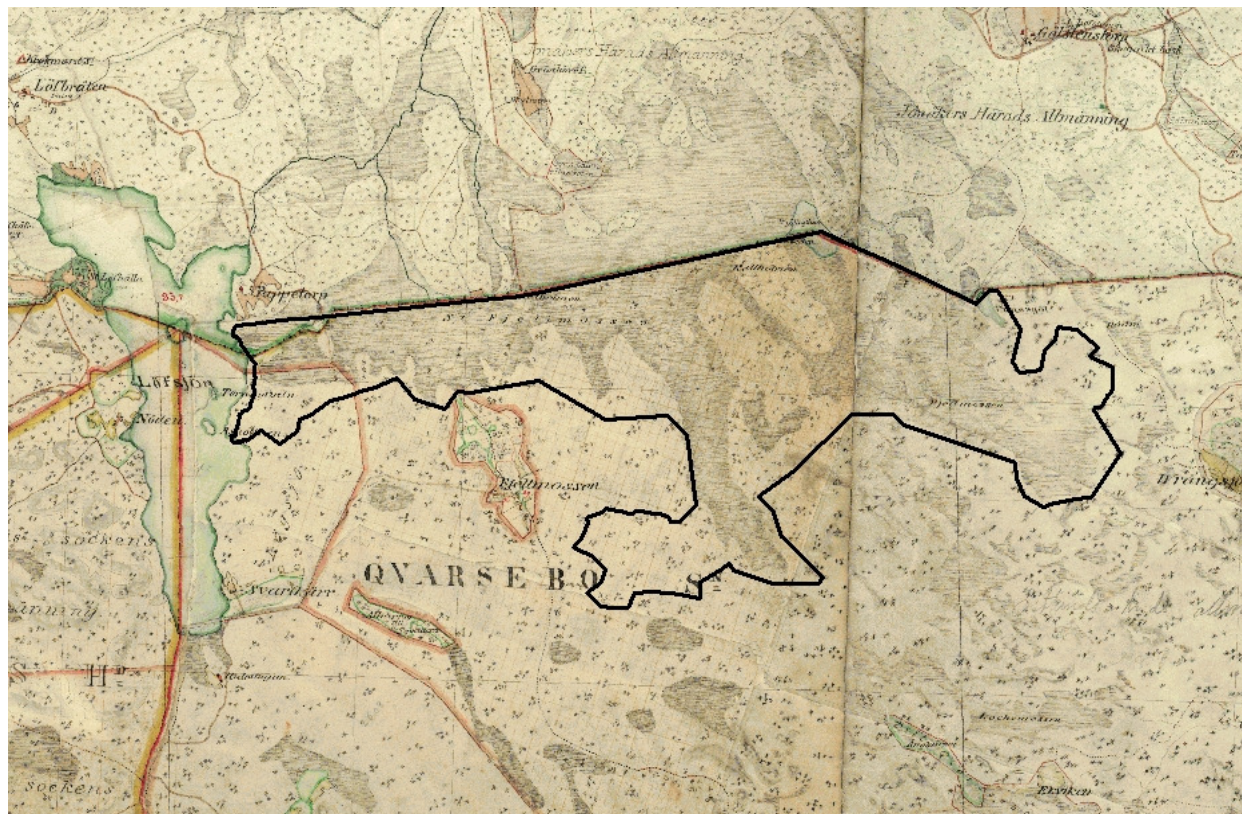
Fjällmossen dräneras till allra största delen mot norr till Nyköpingsåns avrinningsområde, endast den sydostligaste delen dräneras åt söder till Bråviken. Myren är till stor del ensidigt svagt lutande mot norr med utloppsback i Ramundsbäcken i Södermanland. Ramundsbäcken avvattnar även till viss del Lövsjön som ligger väster om Fjällmossen. Vid utloppet från Lövsjön till Ramundsbäcken finns ett gammalt dämme som visar att Lövsjön har dämmts under tidigare århundraden. Syftet med dämningen var att nyttja vattnet vid Stavsjö bruk längre norrut. Sannolikt påverkar dämningen av Lövsjön även Fjällmossen men detta är inte utrett. Dräneringen från myren sker oftast i drag av kärrkaraktär och kan många gånger vara svår att följa. Sjön Stora Göljen, som ligger på den östra kanten av Fjällmossens centrala del, har inga synliga till- eller utlopp.

Fjällmossens tillrinningsområde är förhållandevis litet och ligger främst söder om myren. I sydöstra delen av myren går en vattendelare över myren. Vattendelaren är dock svår att urskilja i terrängen liksom myrens lutning över huvudtaget. Myrens låga lutningsgrad gör att stora delar av myrytan har låg avrinning och därför är mycket blöt och ofta svårframkomlig. Myrens kanter är ofta skarpa med en övergång direkt till skogsmark och hedsamhällen. Ofta finns en smal mossebård mellan kärr och skog.

C. Kulturhistoriska bevarandevärden

Inom området finns ovanligt få lämningar från gångna tiders brukande. Vissa spår efter kolning och tjärbränning finns sannolikt på några platser. Tvärs över mossen, strax nordväst om Fjällmossens gård, löper en vall som byggdes för att höja Lövsjöns vattennivå. Denna fördämningsvall innebar att mer vatten kunde nyttjas av Stavsjö bruk.

Strax utanför reservatets gräns i sydost ligger Pigans plågosten. En piga lär ha blivit uppjagad av vargar på stenen och fått tillbringa en natt där enligt en sägen.

Länsstyrelsen Östergötland ©Lantmäteriet

Fjällmossens naturreservat

Karta 2: Utdrag ur häradskartan från ca 1868-69. Gröna områden visar slätterängar, gula områden är åkrar, grå områden är myrimpediment, svarta stjärnor betecknar barrskog, runda små symboler visar lövskog.

D. Intressen för friluftslivet

Områdets värde för friluftslivet består främst i att detta förhållandevis stora naturreservat ligger i en trakt med liten grad av störningar. Detta ger möjlighet till storslagna upplevelser i ostörd miljö. Området är relativt välbesökt för dess goda möjligheter att vandra i relativt ostörd natur.

3.4 Källuppgifter

Naturvårdsprogram Norrköpings kommun.

Länsstyrelsen Östergötland 1980. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen.

Länsstyrelsen Östergötland 1994. Våtmarker i Östergötlands län. 1994. Miljövårdsenheten.

Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

SGU 1878. Beskrivningar till geologiska kartbladet. Brevfen, Aa 63. Erdman, E. (1878).

SGU 1881. Beskrivningar till geologiska kartbladet. Tjällmo, Aa 70. Stolpe, M. (1881).

Fredriksson, R. 1985. Fyra fågelmyrar i Östergötland. Vingspegeln 4, ss 17 – 32.

Fornminnesregistret

Artportalen

B. PLANDEL

1 Syfte med naturreservatet

(se reservatsbeslutet)

2 Disposition och skötsel av mark

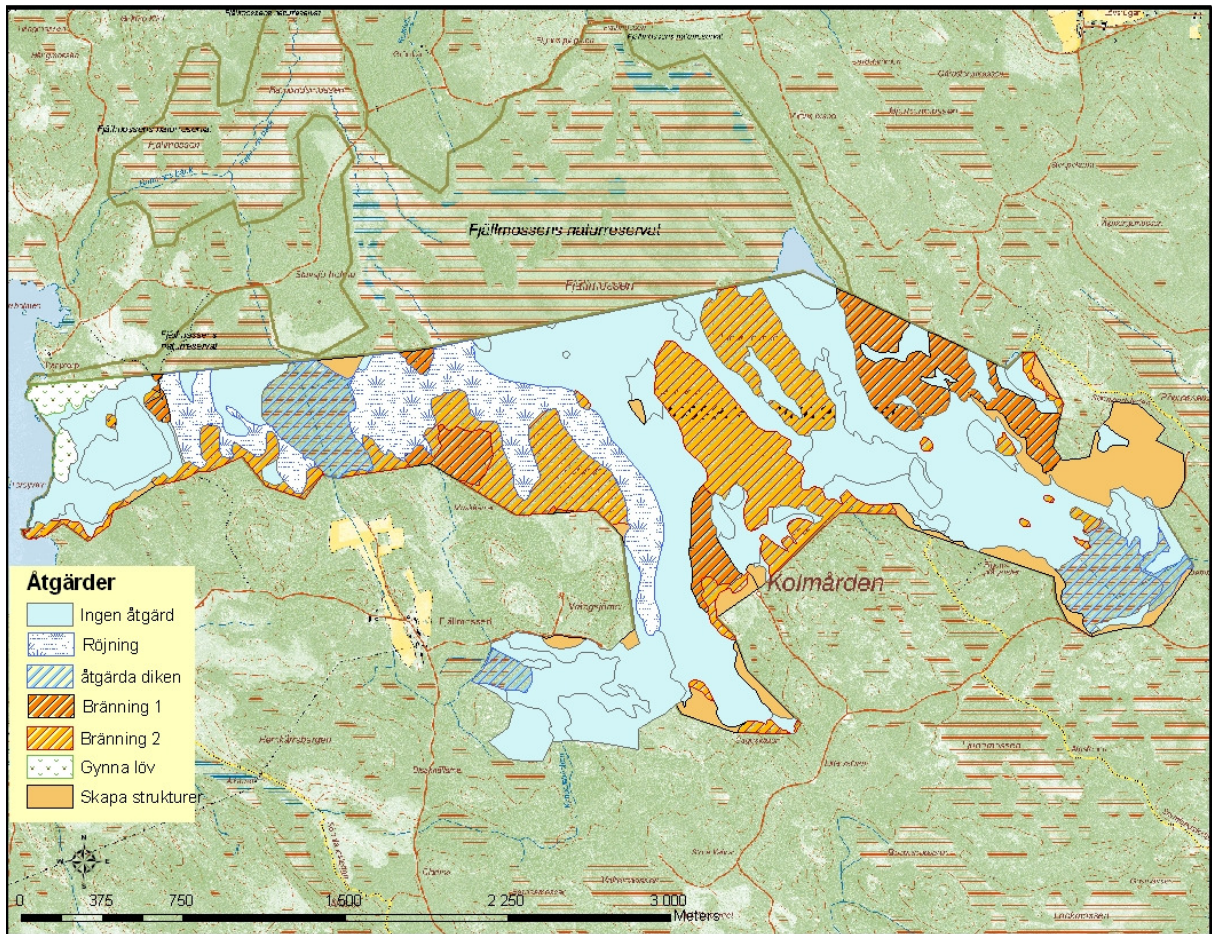
Naturreservatet ska i huvudsak skötas med syftet att bevara områdets flora och fauna i allmänhet och den särpräglade fågelfaunan i synnerhet. Området är också ett Natura 2000-område och skötseln ska syfta till att utpekade arter och habitat ska bibehålla eller erhålla sk gynnsamt tillstånd. Om fornlämningar och/eller kulturhistoriska lämningar upptäcks i reservatet vid senare tillfälle bör de skötas på ett sådant sätt att lämningen inte förstörs. Om det handlar om övergivna åkrar och fornlämningsklassade diken sköts ploghak och diken så att de hålls trädfria och körskadorna undviks (åkrar och diken ska inte underhållas). Odlingsrösen och liknande röjs i förekommande fall på sly och barrträd. Skogsbranden har varit den stora naturliga störningen på denna och liknande marker historiskt och därför kommer stora delar av skogen i reservatet skötas genom naturvårdsbränning. Detta gäller emellertid inte de delar som har de högsta naturvärdena knutna till gran eller fuktig ved eller där det finns viktiga kulturhistoriska lämningar.

Avvägningar

Den generella förtätande processen (se under ”skogshistorik och utveckling”) för sydöstra Sveriges tallskogar pågår även i Fjällmossens naturreservat. Den har ännu inte gått så långt överallt i naturreservatet, men på sikt kan den innebära att den ljusöppna tallskogen med dess strukturer och karaktäristiska och hotade arter missgynnas så att syftet med reservatet inte nås. Skötselmetoder för att efterlikna naturliga störningar kan vara lämpliga i delar av reservatet där naturvårdsbränning bedöms som tekniskt svår att genomföra.

Se vidare under respektive skötselområde.

2.2 Skötselområden

Karta 3: Översikt skötselåtgärder

Skötselområde 1 - Myrmarken

Areal: 1A –146 ha 1B –14 ha 1C – 57 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: 1A och C) 7140 Svagt välvda mossar och kärr 1B) 7120 Degenererade högmossar (alt 7140 efter restaurering)

Beskrivning

Skötselområdet består av öppna myrmarker av lite olika typ. Naturtypen är prioriterad i habitatdirektivet. Delområde 1A består av öppna kärr och flacka obetydligt välvda mossar och delområde 1B består av dikade och/eller igenväxande kärr eller svagt välvda mossar (fd torvtäkt). Delområde 1C består av trädlös myr som är under igenväxning med främst vass, men områden nära det dikade 3B förefaller också växa igen med träd. Området hyser en rik fågelfauna (se även ”Biologiska bevarandevärden” ovan).

Fjällmossens naturreservat

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska bibehålla samt utveckla de naturvärden som finns knutna till öppen myrmark av olika slag. Arealen öppen myr ska inte understiga 210 ha och inte ha en krontäckning på över 5% i något enskilt hektar.
- Typiska arter för naturtyperna 7140 (öppen myr) ska fortleva på lång sikt och helst öka något i sin utbredning eller populationsstorlek. Fågelfaunan är prioriterad vid skötselavvägningar.
- Arealen bevuxen med bladvass ska inte öka och vassen ska inte bli kraftigare i de områden där den är etablerad.
- Detta kommer även att på lång sikt innebära en gynnsam bevarandestatus för naturtypen ”7140 Öppna svagt välvda mossar och kärr”.

Åtgärder

Restaureringar:

- Samtliga diken inom 1B ses över. De som avvattnar myren på ett betydande sätt åtgärdas så att de slutar att avvattna myren.
- Minst 90% av ytorna inom delområde 1B (den gamla torvtäkten) röjs på igenväxning, dvs. unga träd och sly.
- Inom delområde 1C röjs vass och annan igenväxning ett par säsonger för att sänka vassens vitalitet och helst stoppa igenväxningen.

Löpande skötsel:

- Översyn av de åtgärdade dikena
- Återkommande röjningar av delområde 1C och 1B kan komma att behövas.

Skötselområde 2 - Sumpskogar

Areal: 2A – 12,4 ha 2B – 0,6 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: 2A) 9010 Västlig taiga, Blandsumpskog 2B) 7160 Mineralrika källkärr

Beskrivning

Området består av sumpskog och riktigt fuktig skogsmark med inslag av gamla senvuxna (långsamt växande) träd och här och var med fuktiga lågor (omkullfallna träd). På de äldre träden i delområde A finns en rik lavflora med bland annat den rödlistade arten garnlav och på de fuktiga lågorna växer en rik flora av främst levermossor med bland annat de rödlistade arterna vedtrappmossa, liten hornflikmossa och vedsäckmossa. Även på marken växer en rik mossflora med fuktighetsälskande arter som t ex stor revmossa och olika stjärnmossor (Mnium i vid bemärkelse). På minst en granlåga växer den rödlistade ulltickan och på en gran den rödlistade grantickan. Området är också mycket viktigt för tjäder. I delområde B är vattnet delvis källpåverkat och rör sig ned mot Fjällmossevik.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska utgöra en naturskog med gott om död ved och gamla träd och så lite hydrologisk påverkan från diken som möjligt. Den rika levermoss- och svampfloran knuten till fuktig död ved utgör det prioriterade bevarandevärdet.

Åtgärder

- Området lämnas utan åtgärder.

Skötselområde 3 – Skogbevuxen myr

Areal: 3A – 53 ha 3B – 23 ha 3C – 0,9 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: 3A) 91D0 Skogbevuxen myr 3B) Ej habitat enl Natura 2000 alt 91D0 med dålig status 3C) Ej habitat enligt Natura 2000.

Beskrivning

Området består nästan helt av skogsbevuxna våtmarker av typen ”tallrismosse” som domineras av tall och glasbjörk i trädskiktet och som har ett välutvecklat fältskikt dominerat av skvattram, benved, odon, blåbär, lingon, hjortron och tuvull. Detta är den viktigaste naturtypen för tjäder och den är även viktig för spillkråka (arter listade i fågeldirektivet). Lövrikare delar har också stor betydelse för mindre hackspett. I delområde 3A finns inslag av gamla träd och avvattande diken saknas. I del B finns gott om diken och här har viss torvtäkt skett långt tillbaka i tiden. I del C finns ett dike och här har gran föryngrats mycket tätt under en skärm av glasbjörk och tall. Fältskikt och bottenskikt saknas i stort sett i denna del.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska bibehållas som och utvecklas till naturskogsartad skog rik på död ved och gamla träd på hydrologiskt opåverkad torvmark. Tall och glasbjörk ska utgöra de dominerande trädslagen även fortsättningsvis.

Åtgärder

Restaureringar:

- I skötselområde 3B och 3C läggs diken igen alternativt däms. Enstaka träd kan behöva avverkas för att komma fram med maskiner för att genomföra åtgärderna. Dessa träd lämnas i reservatet eller används för att dämna dikena.
- I delområde 3C gallras den täta granföryngringen ur med målsättningen att hålla liv i de äldre björkarna och att få igång ett botten- och fältskikt.
- I delområde A, B och C kan en liten andel av de yngre tallarna ringbarkas eller skadas för att påskynda bildande av död stående ved (silvertallar)

Löpande skötsel:

- Efter restaureringsåtgärderna lämnas området för fri utveckling (men visst underhåll av fördämningar kan krävas).

Skötselområde 4 – barnaturskogen

Areal: 4A – 73 ha 4B – 29 ha 4C – 19 ha 4D – 0,7 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: 9010 ”Västlig taiga”

Beskrivning

Skötselområdet består av gammal barrskog. Här finns inslag av gamla träd över 150 år, och på många ställen dominerar de gamla träden. Delområde 4A är trots hög ålder tydligt påverkat av skogsbruk genom gallring och uttag av död ved. Delområde 4B är mindre tydligt påverkat på detta sätt men i gengäld dominerar de riktigt gamla träden inte på samma sätt, förutom på Honungsholmen. I område 4D (OSO Fjällmossens gård) står ett antal riktigt gamla tallar (mer än 200 år) i ett litet område som markerats på skötselplanekartan. Föregående ägare har lämnat kvar dessa tallar vid tidigare avverkningar. Delområde 4C består av ett skogsområde som

Fjällmossens naturreservat

naturvårdsbrändes 2010 utan virkesuttag. Området är rikt på grov död ved och en ny naturlig succession har startat.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska bibehållas som och utvecklas till urskogsartad naturskog rik på såväl grov som klen död ved och gamla träd och luckighet som uppstått till följd av naturliga processer. Delområde A och C bör utvecklas mot en brandsuccessionsliknande naturskog medan delområde B bör utvecklas genom intern dynamik eller genom dynamik genererad av storm eller liknande. På detta sätt prioriteras naturvärden knutna till tall och triviallövträd och periodvis exponerad död ved i delområde A och C medan naturvärden och arter knutna till gran och fuktig död ved prioriteras i delområde B.
- Den brända skogen ska på sikt utgöra en mycket viktig miljö för vissa skogsfåglar som spillkråka och tretåig hackspett och de lövrika successionerna kommer att vara av stor betydelse för bland annat mindre hackspett och järpe.

Åtgärder

Restaureringar

- Inom skötselområde 4A genomförs naturvårdsbränningar där detta är möjligt. Inför bränningarna upprättas en särskild bränningsplan. Åtgärden är lägre prioriterad här jämfört med skötselområde 5.
- Område 4B samt områden inom delområde A som inte lämpar sig för bränning lämnas för fri utveckling.
- De ca tio riktigt gamla tallar som finns inom området 4D kan huggas fram försiktigt om detta krävs för att hålla liv i dem längre. De träd, främst granar, som hotar tallarna ska skadas så att de dör långsamt. Inget virke får köras ut vid åtgärderna.

Löpande skötsel:

- Återkommande naturvårdsbränningar ungefär var 50e år i delområde 4A och 4C. Lämpligen planeras bränningarna cykliskt tillsammans med område 5 för att få en jämn fördelning av bränder mellan årtiondena inom reservatet.

Skötselområde 5 – Ungskogen att bränna

Areal: 41 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: Ej habitat enligt Natura 2000

Beskrivning

Område 5 består av unga kulturskogar helt dominerade av gran eller tall upp till en ålder av ca 50 år. Enstaka spridda gamla träd finns men de bildar inga egna bestånd.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska utvecklas till urskogsartad naturskog rik på såväl grov som klen död ved och gamla träd och luckighet som uppstått till följd av skogsbrand och efterföljande naturliga successioner. Den brända skogen ska på sikt utgöra en mycket viktig miljö för vissa skogsfåglar som spillkråka och tretåig hackspett och de lövrika successionerna kommer att vara av stor betydelse för bland annat mindre hackspett och järpe.

Fjällmossens naturreservat

Åtgärder

Restaureringar:

- Området naturvårdsbränns efter upprättande av en brandplan. Åtgärden har mycket hög prioritet.

Löpande skötsel:

- Återkommande naturvårdsbränningar ungefär var 50:e år. Lämpligen planeras bränningarna cykliskt tillsammans med område 4A och 4C för att få en jämn fördelning av bränder mellan årtiondena inom reservatet.

Skötselområde 6 – Lövslogen

Areal: 5,9 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: 9010 "Västlig taiga, undertyp triviallövslog"

Beskrivning

Området består av lövslog som domineras av asp, med inslag av björk och någon enstaka lönn, ek och lind. Fuktiga delar domineras av klibbal. Gran och tall förekommer insprängt i skogen och här finns enstaka äldre granar även om de flesta är unga. Buskskiktet domineras av hassel men här finns också inslag av skogstry och brakved.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området ska bestå av en lövslogsmiljö rik på gamla träd, hålträd och död ved. Barrträd i olika åldrar bör finnas som enstaka individer men inte dominera i någon del. Vid gynnsamt tillstånd finns arter knutna till fuktig död aspved, gamla granar, klibbalar, liksom arter knutna till hassel och slätbarkig lind. Här ska även finnas en rik fauna av lövslogsfåglar, där hålträdshäckande arter utgör ett viktigt inslag, liksom en rik landsnäckfauna.

Åtgärder

Restaureringar:

- Røj området på huvuddelen av ung klen gran. Eventuella hävdpräglade jätteträd eller hamlingspåverkade träd frihuggs från sly på väg direkt upp i kronorna.

Löpande skötsel:

- Sannolikt kommer ung gran behöva röjas ytterligare vid något tillfälle detta århundrade.

Skötselområde 7 – Sjöar

Areal: 5,5 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: Stora och Lilla göljen (7a) 3160- Dystrofa sjöar och småvatten

Beskrivning

Området består av sjöar; längst i väster en smal grund vik av den oligotrofa Lövsjön, centralt den dystrofa Stora Göljen och i öster den något dystrofa Lilla Göljen. I och vid sjöarna finns fåglar som kricka, knipa, drillsnäppa, grönbena, rödbena och sångsvan. De senare tre finns främst vid Stora Göljen. Vid Lilla Göljen har de i art- och habitatdirektivets 2:a och 4:e bilaga utpekade trollsländorna citronfläckad kärrtrollslända, bred kärrtrollslända och pudrad kärrtrollslända påträffats.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Stora och Lilla Göljen ska även fortsättningsvis ha en opåverkad hydrologi. Alla vattnen ska hysa en för naturtypen representativ fågel- och trollsländsfauna med arter som kricka, drillsnäppa, grönbena, sångsvan, citronfläckad-, bred- och pudrad kärrtrollslända vid åtminstone något av vattnen.

Åtgärder

Inga åtgärder

Skötselområde 8 – Vallen

Areal: 0,2 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: -

Beskrivning

Området består av en gammal vall som uppfördes för att kunna höja Lövsjöns vattenstånd. Vallen fungerar fortfarande som en fördämning men är idag bevuxen med lite buskar och sly samt glest stående gamla tallar. På vallen går en vandringsled.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Vallen ska finnas kvar och vara tydlig i terrängen.

Åtgärder

Löpande skötsel:

- Sly och småbuskar bör röjas regelbundet för att hindra att alltför många stora träd ska etablera sig och sedan riskera att blåsa omkull och då skada vallen. Slyröjningen gynnar också de befintliga gamla tallarna.

Skötselområde 9 – Barrskog med skötselbehov

Areal: 35 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: -

Beskrivning

Området består av barrskog som är tydligt påverkat av rationellt skogsbruk. Delområde A består av enskiktade ganska täta ungskogar med inslag av enstaka gamla kvarlämnade frötallar eller evighetsträd medan delområde B består av ett gammalt tallbestånd, ca 160 år, som gallrats och städats på död ved. Den lilla naturliga förnygring som finns domineras av gran.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet ska utvecklas till urskogsartad naturskog rik på såväl grov som klen död ved och gamla träd och luckighet som ska likna det som uppkommer efter naturliga processer såsom storm, brand eller intern dynamik. På detta sätt gynnas naturvärden knutna till tall och triviallövträd och död ved.

Åtgärder

Restaureringar:

- Området är lämpligt för skötselmetoder med syftet att efterlikna naturliga processer och öka mängden biologiskt viktiga element i skogen och på så sätt påskynda att en biologiskt gynnsam status uppstår. Exempel på naturliga processer som bör efterliknas är brand, storm och självgallring och särskilt viktiga element som bör gynnas och skapas är riktigt gamla träd, lövträd (ökat lövinslag) och död ved i form av torrträd, högstubbar och liggande död ved av tall och gran. Inom ramen för skötseln behövs även orörda referensytor som bör finnas inom detta skötselområde. Referensytor som brunnit kommer också att behövas. Referensytorna kan läggas inom skötselområden 4 och 5 men kan även ligga inom detta skötselområde om det är lämpligt.

Anordningar för friluftslivet

Beskrivning

Anordningar för friluftslivet – fågeltorn/plattform, vindskydd, vandringsleder samt parkeringar.

Mål och gynnsamt tillstånd

- Det ska vara lätt att hitta till reservatet från det allmänna vägnätet.
- Delar av mossen ska vara tillgänglig genom att vandringsleder finns.
- Parkeringsplatserna ska kunna hysa minst 10 bilar och åtminstone en ska medge vändning med buss. Här ska även information om reservatet finnas.
- God information om reservatet och myrens naturvärden och ekologi ska finnas både vid parkeringarna och vid besöksanordningarna.
- Det ska finnas möjlighet till övernattning och grillning.
- Det ska finnas goda möjligheter att uppleva myrens fågelliv utan att störa fåglarna.

Fjällmossens naturreservat

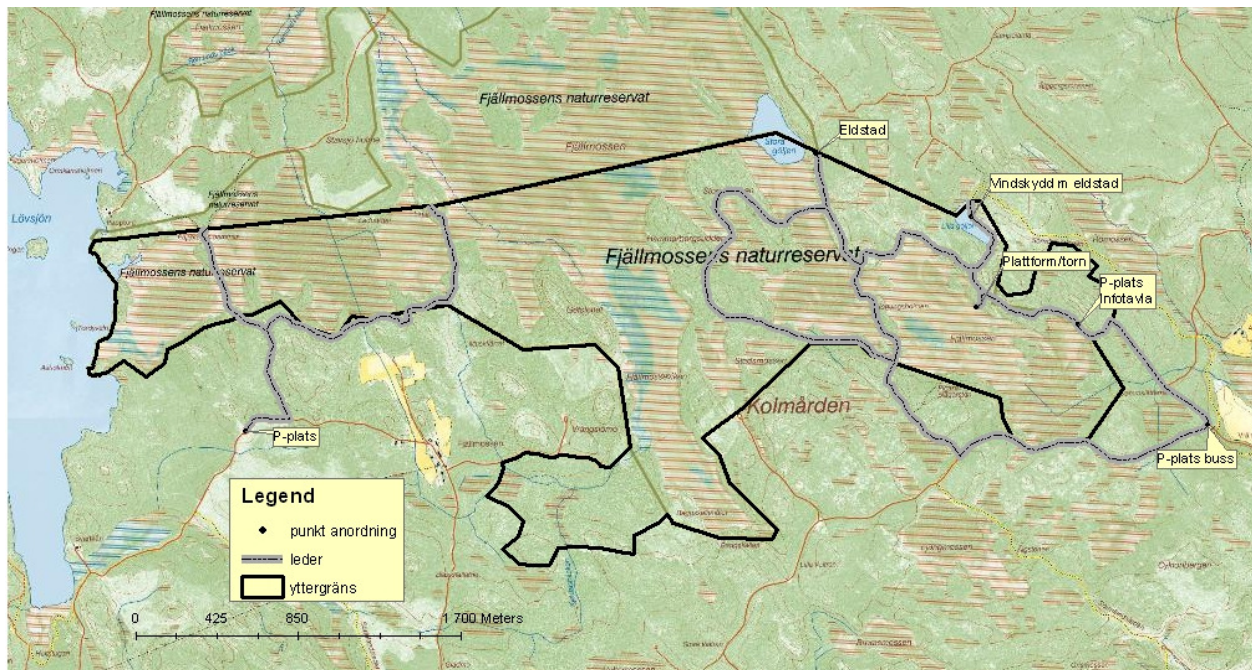
Åtgärder

Nyproduktion:

- Ett fågeltorn/plattform kan byggas i närheten av den större orrspelsplatsen. Tornet ska ge möjlighet att studera fåglarna utan att störa dem, en utredning bör göras om lämpligaste läge för torn/plattform. Eventuellt bör tornet ge möjlighet till övernattnig under tak.
- Ledsystemets sträckning utökas.
- En ny parkeringsplats anläggs (eg. skyltas upp) vid reservatets östra del.

Löpande skötsel:

- Återkommande översyn av anordningarna.
- Träd längs vandringsleden vid brandområdet kan fällas om de riskerar att ramla så att de kan skada besökare.

Karta 4: Planerade besöksanordningar och ungefärlig sträckning av vandringsleder.

Länsstyrelsen Östergötland ©Lantmäteriet

Byggnader

Beskrivning

Inom reservatet finns inte några byggnader utöver vad som anges på kartan över besöksanordningar ovan.

Fjällmossens naturreservat

2.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet
Igenläggning av diken	2012 - 2015	1B, 3B, 3C	1
Naturvårdsbränning	2012 - ff.	5	1
Naturvårdsbränning	2012 - ff.	4A (4C)	2
Röjning av barrplantor	2012 - 2015	9, 3C	2
Lövskogsskötsel	2012 - ff.	6	2
Röjning av igenväxning	2011 - ff.	1B, 1C, 8	1
Förlänga livet på gamla tallar	2012-ff	4D	2
Besöksanordningar/skyltning	2011 – ff.	9	1
Uppföljningsplan	2011-2012		1

2.4 Jakt

Fågeljakt är förbjuden inom reservatet. I övrigt omfattar reservatsföreskrifterna inga särskilda restriktioner vad gäller jakten. Vid jakt får lös jakthund användas. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga. körning ska undvikas. Inom området får befintliga jaktpass finnas, märkas ut och underhållas.

2.5 Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av förvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av länsstyrelsen.

4. Dokumentation och uppföljning

Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen. Reservatet är mycket lämpligt att utnyttja för metodutveckling av skötselåtgärder för att skapa naturskogsstrukturer som saknas i många av bestånden. En särskild uppföljning i och med olika metodtester bör genomföras.

4.1. Dokumentation och inventeringar

Inom området bör insektsfaunan efter naturvårdsbränningar inventeras.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljningsplan

Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000. För precisering av uppföljningen med mål indikatorer och tröskelvärden upprättas en uppföljningsplan senast under 2012. Se även ovan angående metodutveckling av skötsel.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen. Eventuella intäkter från gagnvirke tillfaller staten.

6. Kartor med skötselområden

Av kartorna nedan framgår reservatets indelning i skötselområden.

Delområde 1 utgörs av öppen myrmark. 1B är i behov av restaurering (pga diken). 1C röjs på vass under en period.

Delområde 2 utgörs av sumpskogar. 2a är blandsumpskog (ingår i ”9010 Västlig taiga”), 2b är ett källpåverkat kärr ”7160 Mineralrika källkärr”,

Delområde 3 består av skogbevuxen myr, 91D0, 3A är i gott skick medan 3B är dikad och 3C är dikad samt granföryngrad.

Delområde 4 består av gammal barrskog . 4A är lämplig för naturvårdsbränning medan 4B bör lämnas utan åtgärd. 4C brändes 2010. 4D gamla tallar > 200 år som kan frihuggas försiktigt vid behov.

Delområde 5 är ung barrskog, oftast under 50 år med bara enstaka äldre träd. Delområdet är som regel prioriterat att bränna.

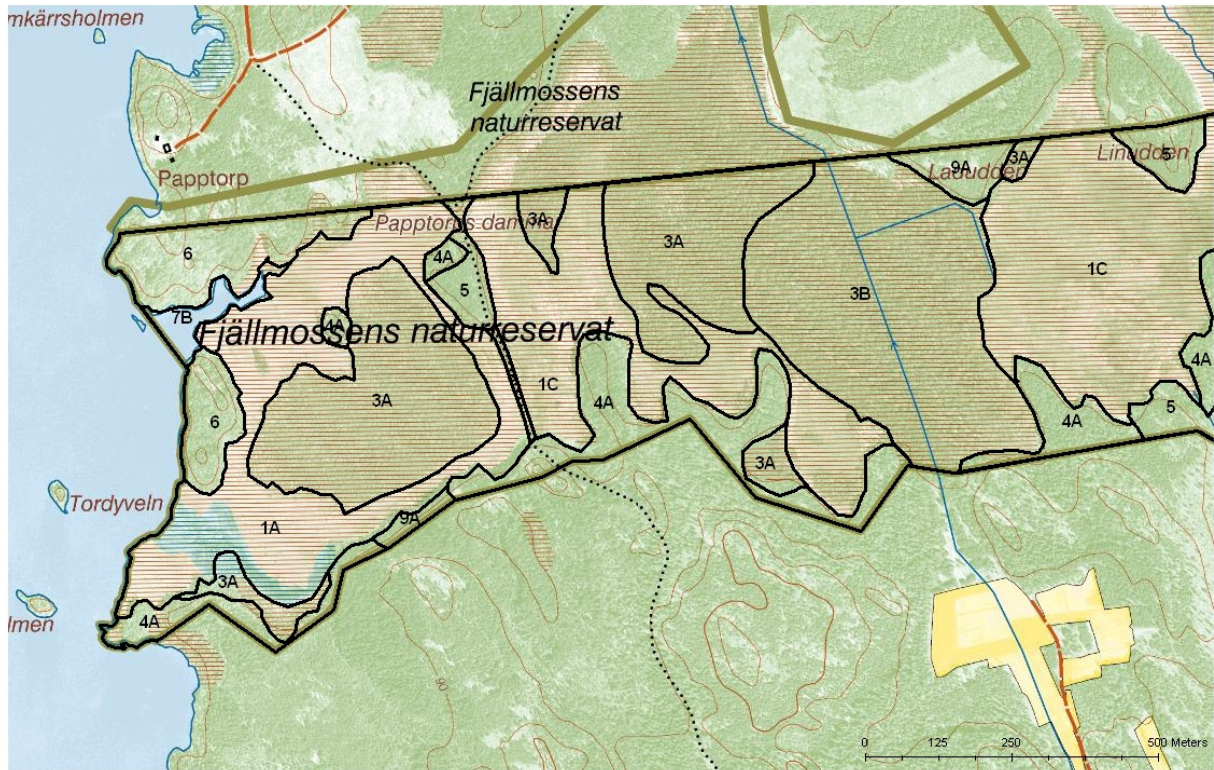
Delområde 6 består av lövrikskog på f.d. ängs- och betesmarker. Gran bör missgynnas genom skötsel.

Delområde 7 består av sjöar. Delområde 7A är dystrofa sjöar.

Delområde 8 är en mycket gammal vall bevuxen med glest stående gamla tallar.

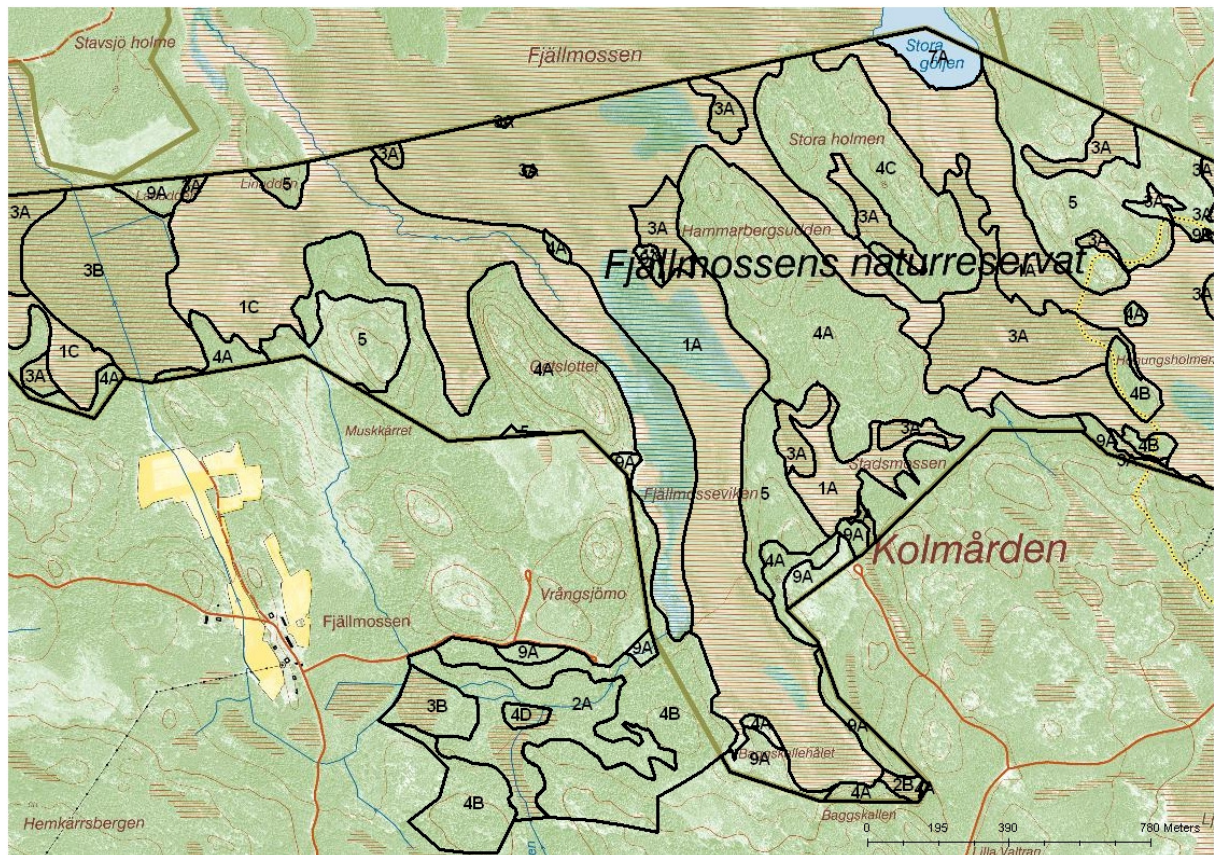
Delområde 9 är ytor som är lämpliga för att skapa död ved och varierad beståndsstruktur.

Fjällmossens naturreservat

Karta 5: Västra Fjällmossen

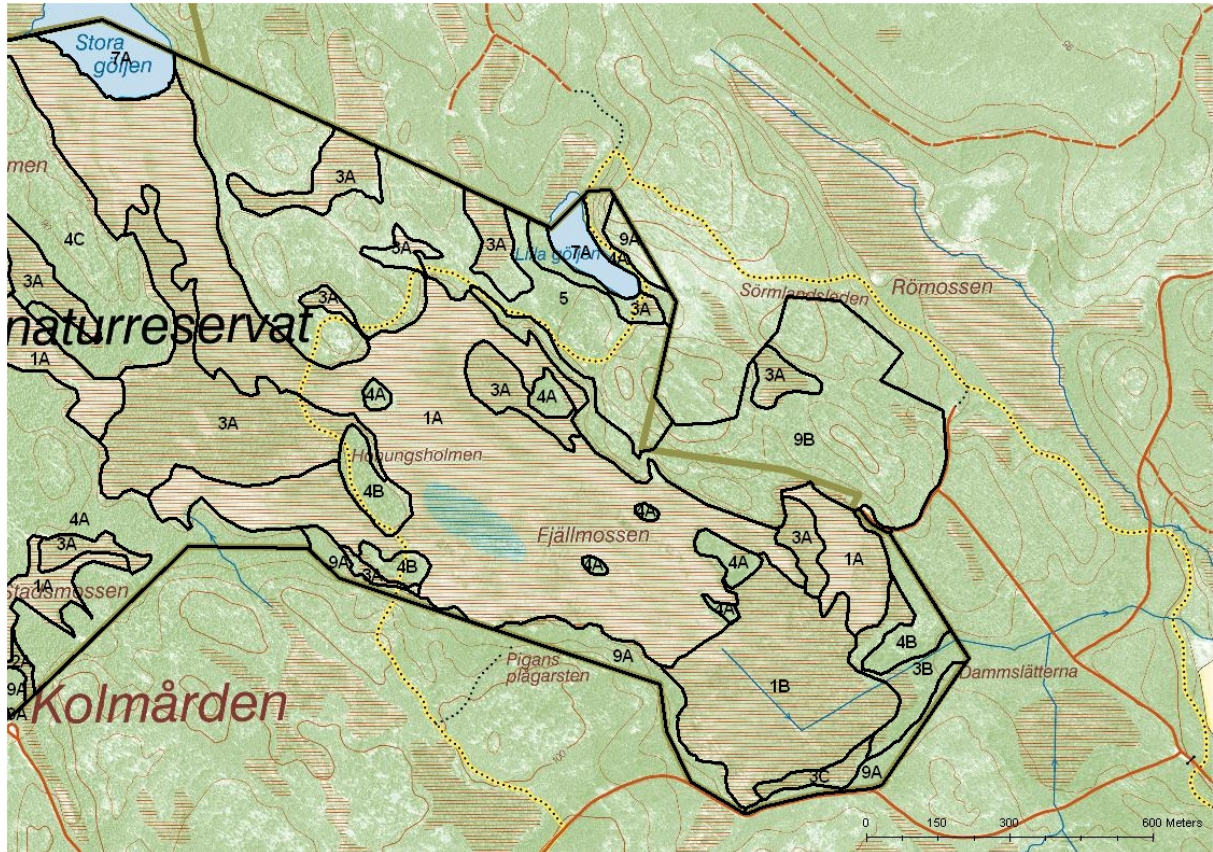
Länsstyrelsen Östergötland ©Lantmäteriet

Karta 6: Centrala Fjällmossen

Länsstyrelsen Östergötland ©Lantmäteriet

Fjällmossens naturreservat

Karta 7: Östra Fjällmossen

Länsstyrelsen Östergötland ©Lantmäteriet